

вы «Тлумачальнага слоўніка беларускай мовы» (Мінск: БелСЭ, 1977—1984) — гэтага найбольш поўнага збору сучаснай беларускай агульнаўжывальнай лексікі, распрацаванай з пункту гледжання яе семантыкі і нарматыўнасці (у шасці яго кнігах сабрана і растлумачана каля 100 тыс. свабодных, фразеалагічна не звязаных слоў). Як вядома, пазней, у 1987 годзе выйшаў яшчэ большы, на 118 тыс. лексічных адзінак «Слоўнік беларускай мовы», але ён, зразумела, не мог быць ўлічаны аўтарамі інверсійнага слоўніка.

У інверсійны слоўнік з тлумачальнага слоўніка не ўключаны толькі пададзеныя ў ім асобна абазначэнні літар і гукі (напрыклад, *а, б, в, г*), а таксама несамастойныя марфемныя часткі слоў тыпу *аўта-, зоа-, усе-, -логія, -метр, -хвосты, -ход*. Слова, адзначаныя ў тлумачальным слоўніку як амонімы, у інверсійным размешчаны асобна, пры гэтым захавана прынятая ў тлумачальным слоўніку нумарацыя, што дазваляе лёгка ўстанавіць значэнне кожнага амоніма, напрыклад: *I буз', II буз'; I ласка, II ласка; I вырваць, II вырваць*. Асобна прыводзяцца графічныя, акцэнтныя, фанетычныя, марфалагічныя і словаўтваральныя варыянты, якія ў тлумачальным слоўніку аб'яднаны пры дапамозе злучніка і ў адзін слоўнікавы артыкул. Напрыклад, у тлумачальным слоўніку ў адным радку пададзена: *зала і зал*, а ў інверсійным яны прыводзяцца асобна, у розных месцах адпаведна канцавой літары. Апостраф трактуецца як алошні знак беларускага алфавіта і ў адпаведнасці з гэтым устанаўліваецца чарговасць слоў: *змяя, жняя, сям'я, скуф'я* і г. д. Захаваны прынятыя ў тлумачальным слоўніку стылістычныя паметы пры словах і іх акцэнтацыя. Адным словам, аўтары забяспечылі сваю працу трывалай навуковай базай, надзейным фактычным матэрыялам, які вызначаецца надзвычай багатай інфарматыўнасцю.

Маючы пад рукамі такую працу, можна не толькі дакладней вызначыць структуру беларускіх слоў, зрабіць статыстычныя выкладкі адносна розных іх параметраў (марфемнага складу, акцэнтацыі, размеркавання па граматычных класах, па колькасці складоў і літарных спалучэнняў і г. д.), але і супаставіць беларускі матэрыял з адпаведным матэрыялам іншых моў. Значэнне слоўніка, такім чынам, выходзіць за межы ўласна беларусістыкі. На жаль, слоўнік выдадзены вельмі малым тыражом — усяго ў колькасці 400 экз.

Л. М. ШАКУН

Помагало по синтаксис на българския език / Съставител професор Стефан Брезински. София, 1988. 284 с.

В наше время непрерывного потока информации в разных областях филологии большое значение приобретают различного рода «аккумулирующие» издания — справочники, словари, пособия, в которых эта информация собирается, обобщается, систематизируется. Именно с этой точки зрения следует прежде все-

го рассматривать выход в Болгарии нового учебного пособия по синтаксису болгарского языка, составленного проф. С. Брезинским.

Учебное пособие включает 28 различных по тематике, объему, характеру рассматриваемых вопросов публикаций, изданных в последние 10—15 лет в Болгарии, а также в некоторых других странах (исключение составляют две статьи Ст. Стоянова 1964 и 1973 годов). Заключает подборку библиографический список рекомендуемой литературы по теме, подготовленный М. Даковым.

Автор пособия, известный языковед проф. Стефан Брезински, собрал под одной обложкой болгарских синтаксистов примерно одного поколения, пришедших в науку вслед за такими авторитетами, как С. Иванчев, К. Попов, Х. Пырвев, С. Стоянов и др.

В издании представлен широкий спектр тем от общих вопросов синтаксиса болгарского языка, вроде типологии простых двусоставных предложений, типологии сложных предложений, проблем предикативности и атрибутивности болгарского предложения и классификации беспредложных конструкций, до достаточно специфичных, узких тем типа исследований придаточных предложений с союзом *за да*. Перечень тем пособия включает сопоставительный анализ субстантивных словосочетаний с согласованными определениями в болгарском, а также русском и польском языках, вопросы порядка слов болгарских согласованных определений по отношению к определяемому существительному и порядка субстантивных словосочетаний с согласованными неоднородными определениями типа *български книжовен език* вместо *книжовния български език*. Ряд статей посвящен изучению разных типов придаточных предложений, а также анализу сочинительных конструкций с союзом *и*, специально серийных сочинительных и бессоюзных конструкций из трех—пяти и более элементов. Кроме того, много полезного материала найдут в подборке те, кто интересуется смежными проблемами лексикологии и синтаксиса, вопросами проявления лексической антонимии в структуре предложения.

Настоящее пособие по синтаксису болгарского языка предназначено, как отмечает составитель, не только для научных работников и преподавателей вузов, оно доступно и студентам, изучающим болгарский язык как родной, а также студентам советских вузов, изучающим болгарский язык на продвинутом этапе.

«Помагало по синтаксис на българския език» — это одновременно и демонстрация коллективного научного опыта целого ряда болгарских ученых, и заслуга проф. С. Брезинского, сумевшего объединить разных авторов и разноплановые проблемы в одно целое, а также представить в относительно небольшом по объему издании достижения и перспективы развития синтаксиса болгарского языка.

А. М. Калюта